

Het groepje uit Frankrijk verdreven Montfortanen dat in 1881 in Schimmert neerstrijkt, denkt hier maar kort te zijn. Inmiddels verblijft de congregatie 125 jaar in Nederland. Maar het einde lijkt nu in zicht. De overste van de congregatie in ons land, Wiel Logister, heeft daar geen moeite mee.

‘Geen ramp als wij verdwijnen’

DOOR THEO SNIKERS

SCHIMMERT

De jonge Montfortaan Gerard Goltstein uit Guttecoven bij Sittard wil in 1935 eigenlijk leraar plant- en dierkunde worden. Maar als zijn orde hem vraagt de missiepost Vaupes in de rimboe van Colombia te versterken, zegt hij volmondig ‘ja’. De drie paters op deze post hebben dringend hulp nodig. Ze zijn gesloopt door het klimaat, de eenzaamheid en de vijandige omgeving.

Op 4 december 1935 vertrekt de dan 28-jarige Goltstein met een goedkope vrachtboot vanuit Antwerpen richting Zuid-Amerika. Op 6 januari 1936 komt hij na een zware reis aan in Brazilië, om van daaruit verder te reizen. Een maand later krijgt de Limburger al een eerste koortsaanval. Daarna gaat het snel bergaf. Op 15 februari arriveert hij nog in de missiepost San Gabriel van de paters Salesianen. Het is zijn eindstation.

Twee dagen later al beginnen de laatste koortsaanvallen. IJlend zingt hij nog de bijna volledige requiemmis, om daarna zachtjes te sterven in de armen van de overste van de Salesianen. Vaupes heeft hij nooit gezien.

Pater Mathijs Schoffeleers beschrijft het voorval in het nu verschenen boek ‘Montfortanen in de Lage Landen, 1881-2006’.

Het is tekenend voor de lotgevallen van veel Nederlandse en Belgische missionarissen van de Montfortanen. De Limburgers, want dat zijn het meestal, worden er op uit gestuurd: Canada, IJsland, Denemarken, maar vooral ook naar landen in de Derde Wereld.

Zeker, daar is hun leven hard.

De zendelingen sterven veelal jong, door ziektes als malaria en tbc. Ze leven vaak in grote eenzaamheid, worden soms vermoord of gemarteld.

De missionarissen volgen het voorbeeld van de stichter van hun orde, de in Montfort-sur-Meu geboren LouisMarie Grignon (1673-1716). Deze Maria-vereerder trekt door Frankrijk om als volksmissionaris het woord Gods onder de armen te verkondigen. Hij wil een klein en arm gezelschap van priesters oprichten. Zelf leidt Grignon een leven vol ontberingen. Hij sterft op 43-jarige leeftijd, helemaal uitgeput.

Het Franse moederhuis zet veel van haar volgelingen in de ‘Province du Nord’ in den vreemde in. Van de bijna elfhonderd leden die de Nederlandse tak (provincie) van de Montfortanen in 125 jaar telt, gaan bijna vijfhonderd paters en broeders als missionaris aan de slag. De vestiging van de congregatie in

Schimmert in 1881 is het gevolg van de vervolging van de kerk in Frankrijk in die tijd. De Franse Montfortanen denken dat het onweer in hun moederland snel zal overwaaien en dat ze rap zullen terugkeren. Een vergissing, zo zal blijken.

Provinciaal Wiel Logister (67), vanaf 2002 de overste van de Montfortanen in Nederland: „Als student werd je een leven in de bush-bush voorgehouden, vechtend voor van alles en nog wat.

Ik heb zelf altijd gezegd dat ik geen leven als missionaris wilde.

Het waren bepaalde types die daar voor gingen.”

Logister, in 1938 geboren in Nieuwenhagen, volgt het pad van onderwijs en wetenschap.

Hij gaat in 1951 naar het kleinseminarie van de orde in Schimmert. Dat biedt hem als mijnwerkerszoon de kans op een hoger niveau onderwijs te volgen dan mulo; de paters betalen een deel van de opleiding. Veel Limburgers bewandelen deze weg. Tussen 1883 en 1973 zullen bijna 2.900 jongens de schoolpoorten in Schimmert passeren. Logister promoveert na zijn priesterlijke en academische vorming in 1969 in Leuven. Hij geeft daarna les, en wordt tenslotte in 1980 hoogleraar theologie aan de universiteit in zijn woonplaats Tilburg.

Sinds drie jaar is hij met emeritaat: „Ons missiewerk was niet louter gericht op het geloof, het is altijd een mengvorm geweest.

We boden niet alleen christendom, maar ook onderwijs, zorg en voeding. Wij beseffen heel goed dat het christendom dat wij brachten vaak erg Europees gekleurd was. De vraag is hoe dat uiteindelijk in gebieden als Afrika uitwerkt. De toekomst zal uitwijzen wat beklijft.”

Wiel Logister bij het Mariabeeld dat op het dak van het inmiddels afgebroken klooster Op de Bies prijkte.

foto Dries Linssen

Op dit ogenblik doen de oorspronkelijke missiegebieden het op het gebied van geloof en kerk vaak beter dan het Europese moedercontinent.

In Europa maken het Gezelschap van Maria, zoals de Montfortanen ook genoemd worden, en de katholieke kerk als geheel door ontkerkelijking een moeilijke tijd door. De Montfortaanse aanwezigheid in Nederland is door sterfte, uittreden en gebrek aan aanwas van jonge geestelijken gedecimeerd. Rond 1960 telt de congregatie in Nederland nog zo'n vierhonderd leden, volgens Logister het hoogtepunt in de historie van de Montfortanen.

Begin 2006 zijn er dat nog 75.

Twee Montfortanen verblijven nog in Malawi, vijf in Brazilië en één in

Mozambique.

Nog circa tien Montfortanen werken in een echte dienstbetrekking, meldt Schoffeleers. De opleidingshuizen van de congregatie in Schimmert, Meerssen en Oirschot zijn allang gesloten.

Ook de parochies van de congregatie in Hoensbroek-Station, Schaesberg-Leenhof en andere plaatsen in Nederland zijn verleden tijd. Schimmert, waar alles begon, is de laatste parochie die officieel nog in handen is van de Montfortanen. De meeste, vaak oudere paters en broeders wonen nu samen in kloosters, zoals dat in Schimmert. „Naar het zich laat aanzien, is over een aantal jaren in de Lage Landen weinig meer over dan een straatnaam of een plaquette ergens in een kerk”, voorspelt Schoffeleers in zijn boek. „Het lijkt erop dat de congregatie der Montfortanen hier en ook elders in Europa verdwijnt, maar je weet het nooit. De geschiedenis gaat vaak een kant op die je niet verwacht. Onze maatschappelijke basis is evenwel weggeslagen. Vroeger gingen onze paters tijdens de parochie-retraites huis aan huis op bezoek bij de mensen. Dat was mogelijk in een hechte samenleving met een vast patroon. Die is er niet meer. En wij hebben de brug niet kunnen slaan.”

De oud-hoogleraar vindt het geen ramp als zijn orde verdwijnt. „Soms moet er iets verdwijnen, en komt er iets anders voor in de plaats. Dingen veranderen voortdurend. Het klopt niet wat conservatieve theologen zeggen dat het altijd was zoals het nu is. Volle kerken vormen eerder een uitzondering in de geschiedenis, maar sommigen zijn het als de norm gaan zien.”

Logister wijst er op dat religie niet meer vanzelfsprekend is. „Zeker niet in de oude vorm als een alles verklarend iets dat bijna overal een antwoord op heeft. Voor mij gaat het in de bijbel om een aantal fundamentele impulsen die je met je meedraagt. Vanuit de bijbel komen een aantal heel belangrijke woorden op je toe waar je in het leven verder mee kunt. Barmhartigheid is zo'n woord. God komt daarin naar voren als een niet aflatende schreeuw om voor anderen een helper te worden. Dat is wat anders dan dat alles verklarende.”

Dit weekeinde vieren de Montfortanen hun jubileum in 'geboorteplaats' Schimmert, met onder meer een reünie en de onthulling van een monument.

In dit kunstwerk van Vera de Haas zijn stukken uit het oude klooster van de paters (Op de Bies) verwerkt: de eerste steen, kruis, wijwaterbak, kantelen en de klok van de kapel. Een bronzen wereldbol met windwijzer vormt - heel symbolisch voor de Montfortanen - het centrum van het monument. Logister: „Ik vind dat heel waardevol, dat idee dat je uit je eigen wereld wordt getrokken, dat je verder kijkt dan je neus lang is. Het is ook een beetje katholiek, dat je leeft in zoiets als een wereldwijd verband.”